

Onnellisuuden vastakohtat

Aleksi Lokki

Yhteisen vaaran uhatessa voi joillekin konkretisoitua meidän jokaisen varma kohtalo, kuolema. Toiset puolestaan voivat huokaista ja huomata jokapäiväisessä elämässä läsnä olevan turvan, joka arjessa jää usein huomiotta. Aleksis Kiven romaanissa *Seitsemän veljestä* (1870) kaksi runoa kuvaavat samankaltaisia olotiloja hyvin erilaisista näkökulmista. *Oravan laulu* on kepeä tulkinta luonnon tuomasta suojasta ja syleilystä. *Sydämeni laulu* kertoo puolestaan tilanteesta, jossa äiti toivoo lapsensa kuolevan, jottei tämä joutuisi kärsimään kovaa elämää. Vaikka runot kertovat toisistaan hyvin poikkeavia tarinoita, ne muodostavat siitä huolimatta paikan, joka kahdesta lähteestä kuvailtuna saa sen vaikuttamaan yhdeltä ja samalta. Onko toisen onni ja toisen suru lähempänä toisiaan kuin tulisi kuvitelleeksi?

Runon orava tutkii maailmaa sammalhuoneensa turvasta. Turvassa koiran hampailta ja ihmisen ansoilta se viettää levollisia päiviään.

”Sinnepä ei Hallin hammas
eikä metsämiehen ansa
ehtineet milloinkaan.”

Oravan kuvaillaan tarkkailevan allaan olevaa taistelua havunoksien suojasta, jonne maailman vaarat eivät yllä. Se on tietoinen kaikesta tapahtuvasta, mutta tietämätön oman asemansa poikkeuksellisuudesta. Tapahtui pesäkolon ympärillä mitä tahansa, orava elää tyytyväisenä nauttien lintujen sulosoinnuista ja vaipuen iltaisin levolliseen *unien Kultalaan*. Tänä keväänä maailman kynsiinsä kaapanneen pandemian kohdalla moni suomalainen voi samaistua oravan tilaan. Toisten kohdatessa väistämättömän kuolemanuhan valkenee monille sivusta seuraajille, kuinka tärkeäksi jokapäiväinen turvallisuuden tunne voi nousta. Vaikka turvan ympärillään havaitsee, saattaa siitä oravan tavoin vain nauttia, sen suurempaa kiitollisuutta osoittamatta. Vielä suurempaan varjoon jää turvallisuutta luova yhteiskuntamme, silloin kun asiat sujuvat normaalisti. Luonnollisesti turvallisuuden tunteesta syntyy niin tavanomainen asia, että sitä pitää itsestäänselvyytensä.

Onnellisten oravien ohella on valitettavan monien todellisuus lähempänä *Sydämeni laulua*. Jos ei kuolema, niin vähintään sen uhka tai pelko on vaikuttanut lukuisien arkeen viime aikoina. Muinaissuomalaisissa uskomuksissa Tuonelaksi nimitetty kuoleman valtakunta mielletään karuksi ja synkäksi. Kiven kuvailu saa sen kuitenkin vaikuttamaan eräänlaiselta vapautukselta ja turvalta maanpäällisiltä uhilta.

”Tuonen viita, rauhan viita!
Kaukana on vaino, riita,
Kaukana kavala maailma”

Laulun myötä Tuonelasta syntyy kuvitelmiin paikka, joka muistuttaa oravan pesää. Kuoleman tapahduttua on sitä mahdotonta enää pelätä. Vaikkei onnellisen elämän ja surullisen kuoleman keskinäinen vertaus ole osuva, voi runoa tulkita, että toiselle kuolema merkitsee myös rauhaa ja vapautta sen usein traagisesta luonteesta huolimatta.

Turvallisuuden tunteen kokeminen ei ole täysin yksiselitteistä. Kun muu väestö siirtyy parhaansa mukaan eristyksiin estääkseen viruksen leviämistä, jää ikäihmisten ainoaksi vaihtoehdoksi pysyä kotiensä turvassa. Ympäriä tulevat pakotteet tarkoittavat tietenkin hyvää mutta saattavat usein luoda ahdistavan tunteen. Tämä ahdistus saa monet kyseenalaistamaan, mikä todellisuudessa onkaan heidän parhaakseen. Samoin kuin *Sydämeni laulussa* ihmismielellä kehittynyt ajatus onnesta ja turvasta saattaa muuttua hyvin dramaattisesti ja poiketa totutusta kokemuksesta.

Sydämeni laulu ei nykymaailmassa symboloi ainoastaan surua ja epäonnea. Sen istuvuudesta nykyiseen maailman tilaamme voi tehdä myös onnellisia päätelmiä. 150 vuotta sitten ei lapsen kuolema ollut lainkaan poikkeuksellista. Nykyään puolestaan runon sanoitukseen kirjaimellisesti tulkittuna voi samaistua onneksemme vain hyvin harvat. Yhteiskunnan kehittyessä myös sitä vaivaavat ongelmat muuttuvat. Teknologia ja lääketiede ovat osaltaan luoneet ja muokanneet ihmisten turvallisuutta. Mikä vuosikymmeniä sitten oli vielä tappavaa, saattaa nykyään olla vain pieni vaiva ihmisen pitkässä elämänkaaressa. Samoin ovat muuttuneet myös onnellisuus ja sen tavoittelu. Vanha viisaus kuuluu, että kun ei ole tietoa paremmasta, ei sellaista osaa myöskään kaivata. Ihmiskunta on vuosikymmenten päätähuimaavan kehityksen myötä ajanut itsensä tilanteeseen, jossa monen onnellisuus on valtavan rahasumman tai kovan pinnistelyn takana. Sen tavoittelu voi ajaa tilanteisiin, joista onnellisuus tuntuu olevan hyvin kaukana.

Toisen onni ja toisen suru voivat yhtyä, vaikka lähtökohdat saattaisivat vaikuttaa vastakohdilta. Kiven kahden runon yhtymäkohdaksi muodostuu onnela, jota sekä orava että äiti tavoittelevat. Onnelaksi muodostuu olotila, jossa maailma kauheudessaan ja kavaluudessaan jää kauas taakse. Tätä olotilaa tavoitteleva voi vihdoinkin levätä rauhassa ja turvassa. Runoja tarkastellessa voi hyvin huomata, kuinka ihmisen kokema onnellisuus ja sen tavoittelu ovat pitkälti ajatuksien luomaa kuvitelmaa. Kuvitelman tunnistaminen ja ymmärtäminen ovat tärkeitä taitoja. Niiden merkitys korostuu nykyajassa, kun maailma jatkaa kehittymistään. Runojen myötä voi ymmärtää ihmisten käsityksiä onnesta. Kiven taitavasti kätkemä näkemys ihmismielen moninaisuudesta säilyttää runot edelleen ajankohtaisina.